

TÜRK KÜLTÜRÜNÜ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

TÜRK KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMALARI

Phil. Dr. Hâmit Zübeyr KOŞAY'ın

Hâtırasına

ARMAĞAN

Yıl XXIV / 2

1986

A N K A R A

DR. HAMİT ZÜBEYR KOŞAY'IN "FOLKLOR AÇIK-HAVA MÜZELERİ" KURULMASI İÇİN YAPTIĞI ÇALIŞMALAR

Hayrettin İVGİN

Son yıllarda "*Folklor Açık-hava Müzeleri*" üzerinde çok konuşulan bir konu olmuştur. Çeşitli çevrelerin "*Açık Hava Müzesi*", "*Açık Hava Folklor Müzesi*", "*Folklor Açık-Hava Müzesi*", "*Açık Hava Halk Müzesi*", "*Halk Kültürü Müzesi*", "*Folklor Müzesi*", "*Köy Müzesi*", "*Açık Hava Köy Müzesi*", "*Halk Müzesi*", gibi kelime ve kelime grupları ile anlatmak istedikleri şey, yalnızca herkesin ittifakla ifadede karar kıldığı "*Folklor Açık Hava Müzesi*" (FAHM)'dir.

Bu çok önemli konunun Türkiye'de gerçekleştirilmesi için ön hazırlıklar şimdiden büyük merhaleler katetmiştir. Ancak "*Açık Hava Müzesi*" kavramından açık havada sergilenmeleri sebebiyle bazı arkeolojik sitlerin açık hava müzesi olduğu sanılmıştır. Ne var ki açık-hava müzeleri kapalı bir yerde tarihi ve aktüel gelişmeleriyle beraber, bunların fonksiyonel ilişkileri de dahil olmak üzere halk kültürünün önemli taraflarının uygun bir mekanda sergilenmesidir.

Folklor Açık-Hava Müzeleriyle ilgili olarak 40 yıldır birçok kurum, kuruluş ve şahıslar teklifler getirmişler, fakat kurulması maalesef gerçekleşmemiştir. Ankara'da Kültür Bakanlığının 23-27 Ekim 1982 tarihlerinde topladığı "*I. Millî Kültür Şûrası*"nda da konu dile getirilmiş, Bakanlığın çalışma programına tedbir olarak girmiştir.

Bu sebeble, Kültür ve Turizm Bakanlığı MİFAD Başkanlığı ile Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektörlüğü 13-15 Haziran 1985 tarihleri arasında ODTÜ Mimarlık Fakültesi Anfisinde bir sempozyum düzenlemiştir. "*Folklor Açık-Hava Müzelerinin Türkiye'de Kurulma İmkânları*" adını alan sempozyumda konu çok taraflı tartışılmış, sonuçta Kültür ve Turizm Bakanlığının malî yardımlarıyla ODTÜ Rektörlüğünün, Üniversite kampüsü içinde "Folklor Açık-Hava Müzesi"ni kurması kararlaştırılmıştır. Çalışmalar devam etmektedir.

Hiç şüphe yok ki Dr. KOŞAY'ın, yıllardır tek başına yaptığı çalışmalarının ve yazdığı yazılarının bu gelişmelerde etkisi büyüktür.

Dr. Hâmit Zübeyr KOŞAY, uzun yıllar müze ve müzecilik teşkilâtlarında çalışmış, Âsar-ı Atika ve Kütüphaneler Müdürlüğü ve Umumi Müfettişliği (18.6.1926-31.5.1927), Etnografya Müzesi Müdürlüğü (1.6.1927-13.3.1931 ve 24.4.1950-13.7.1962) Müzeler Dairesi Müdürlüğü (13.3.1931-12.1945), Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü (20.1.1945-5.1.1950) gibi resmi görevlerde bulunmuş değerli bir müzecedir. Uzun yıllar Uluslararası Anıtlar Konseyi (ICOMOS)'nin Türkiye Milli Komitesi Üyeliği (1967-1984) ile Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM)'nin Türkiye Milli Komitesi Üyeliği (1952-1984) ve Başkanlığı (1957-1965) yapmıştır. Müzeler teşkilatında çalıştığı yıllar ve daha sonraki yıllarda, Folklor Açık Hava Müzeleri başka bir deyişle Açık Hava Halk Müzelerinin Türkiye'de kurulması için büyük gayret sarfetmiştir.

Hamit KOŞAY ilk yazısını "Halk Müzeleri" adıyla 1945 yılında Yeni Bergama gazetesinde yayınladı¹. Bu yazısında;

"Halk müzeleri hem maddî kültür belgelerini, hem de geçmişi, yaşanan günlere bağlayan ata hatıralarının canlı örneklerini, izlerini barındırır. Yalnız aydın vatandaşlar değil, aynı zamanda asıl halk orada kendini bulur. Ne idiğini öğrenir. Bu müzeleri görmek, anlamak için san'at, tarih bilmek gerekmez. Çünkü ziyaretçi sıra sıra koleksiyonlar, kendi muhitlerinden uzakta kalmış eserler görmeyecektir; herşey yerli yerinde, birkaç yüz yıl önceki havası içindedir"² ifadelerini kullanan Koşay, halk müzelerinin faydalarını da sıralamaktadır.

"1- Eski maddî kültür belgelerini birgün büsbütün kaybetme tehlikesi böylece önlenir.

2- Her memlekette sayılı mahdut olan aydınlar dışında kalan halk, san'at ve tarih müzelerini tanımağa, anlamağa alıştırılır.

3- Eski evler, yapılar korunur ve hatta onlara uygun görev verilmiş olur.

4- Bütün bu amaçlara ulaşmak için görevlendirilecek personel, ve hele ihtisas ve bilim adamı sayısı çok azdır"³.

Hatta bu yazısında böyle bir müzenin Ankara'da kurulabileceği, öteki illerde de mahalli halk müzeleri meydana getirmenin yerinde olacağını belirtmektedir.

1 Dr. H.Z. KOŞAY; "Halk Müzeleri", Yeni Bergama İlmî Edebî ve İçtimai Gazete, Sayı: 119, 6 Nisan 1945, 1.-2. S.

(Aynı yazı: Makaleler ve İncelemeler, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1974, 130-131. S.)

2 A.g.y., 1. S.

3 A.g.y., 2. S.

“1- Zengin, çok renkli maddî kültür belgelerimiz kaybolmaktadır; birgün onları tamamıyla elden çıkarmış olabiliriz.

2- Elde kalan her soydan eserle kuracağımız müzeler dünyadaki benzerlerinin en mükemmeli olacaktır.

3- Halkın san’at ve arkeoloji müzelerini tanınması pek kolay olmuyor. Halk müzeleri muhitlerinde ilgi uyandıracak öteki müzeleri ziyaret isteği şuurla doğacaktır.

4- Birçok eski evlerimiz bakımsızlık ve ihmal yüzünden göçüp gitmektedir. Bu evleri görevlendirmek, birer malallî halk müzesi haline getirmek mümkündür. Köprülü Konağı, (Vezirköprü, Samsun, 17. asır) Şamaki Evi (Yenişehir, Bursa 18. asır) Eligüzel Evi (Kastamonu, 18. asır), Mazhar Bey Evi (Tokat, 18 asır), Pembe Ev (Tokat, 17. asır sonu) ait oldukları asırları stilince düşünerek birer mahallî halk müzesi haline getirilebilecek evlerdir”⁴

Hamit Zübeyr, Koşay, 1948 yılında Ankara’da Polis Enstitüsünde yapılan “İdareciler Kongresi” ne üye olarak katılmıştır. Bu kongreye, valiler, belediye başkanları, kaymakamlar, profesörler, bakanlık temsilcileri de katılmıştır. Bu kongrede de halk müzesi kurulması, zarureti ortaya koymuştur⁵.

Ancak, bu kongrede konuşması çok kısa olmuştur:

“— Türkiye Halk Müzesi fikrini ortaya atmak için tam fırsat. Bu kongreden çıkacak karar bütün yurtta akisler yapabilir, çok lüzumlu ve faydalı bir ilim kurulu bütün yurttaşların katılması ve gayretli çalışması ile yaratılabilir.

Fakat idareciler kongresinde gündeme alınan konular o kadar çeşitli, konuşulan derter o kadar büyük ve o günler o kadar dolu idi ki sırası gelince bu fikrimi genel toplantıda ancak birkaç cümle ile arz edebildim”⁶.

İdareciler Kongresinde söyleyemediklerini yazısında şöyle ifade ederek halk müzesinin programını da veriyor.

“1- Devlet merkezine yakın bir yerde, çiftlik kadar geniş bir alan bu iş için ayrılır.

⁴ A.g.y., 2. S.

⁵ Dr.H.Z. KOŞAY; “Türk Halk Müzesi”, *Taşpınar Afyon Halkevi Dergisi*, Sayı: 152-155, Eylül Aralık 1947, 433-436. S.

(Aynı yazı, *Ülkü Dergisi*, III. Seri, Sayı: 10, Ekim 1947, 4-6. s.)

(Aynı yazı; *Makaleler ve İncelemeler*, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1974, 132. - 135. S.)

⁶ A.g.y. 433. S.

2- Türk halkının maddî ve mânevi medeniyetinin teşhir edileceği bu yerin ana plânı, etnograf, şehirci ve bahçe mimarından mürekkep bir komisyon tarafından hazırlanır.

3- Halk müzesinin çalışma programını uzmanlardan mürekkep bir heyet hazırlar. Tahminime göre bu program aşağıdaki bölümleri ihtiva edecektir.

a) Türk insan tipleri (Büyütülmüş fotoğraf v.s.), b) Avcılık ve balıkçılık, c) Çiftçilik ve nakil vasıtaları, ç) Zanaatlar, d) Halk sanatları, e) Gıda, f) Giyim, g) Mesken döşeme, tenvir ve seihin, h) Halk âdetleri ve inanışları, i) Halka musikisi, j) Halk edebiyatı, arşivi, k) Türk etnoğrafyasına dair ihtisas kütüphanesi, lâboratuvarlar, depolar.

Bu müze mahallesinde mesken tipleri bir sokak teşkil edecek ve mevcut örneklere göre yerli ustalar tarafından yapılacaktır. (Lime ev, çantı ev v.s.) Bu evlerde kendi muhitinin eşyası teşhir edilecek; bekçileri aynı muhitten seçilecek ve mahallî kıyafetlerini giyeceklerdir.

Halk Müzesi mahallesinin kahvesinde ilân olunan saatlerde halk sazi çalınacak, meddahlar dinlenecek, karagöz ve orta oyunu gösterilecektir.

Halk tezyini motifleriyle süslü bir lokantada Anadolu'nun orijinal yemekleri hazırlanarak Türk mutfağı tanıtılacaktır.

Bu halk müzesinde eserler imkân nisbetinde hakikate uygun olanlar teşhir edilecektir⁷.

Bu yazısında Koşay, "Halk Müzesi, bu ulus için bir süs değil, ön plana alınması gerekli ihtiyaçtır" diyerek sözünü tamamlıyor⁸.

1952 yılında Ankara Belediye Dergisinde yazdığı bir yazısında açık hava müzesinin Ankara'da kurulması gerektiğini belirtiyor⁹.

Bu yazıyı niçin bir Belediye dergisinde yayınlıyor? Çünkü Koşay, bu müzelerin kurulmasının Belediye Başkanları, Belediye Meclis Üyelerinin gayretleriyle gerçekleşeceğine inanıyordu. Bir yazısına şöyle başlıyor:

"Bu yazımı fikirlerimi benimseyecek olan bir Belediye Reisine ve onu icraatında destekleyen Belediye Meclisi üyelerine veya reklâm ile birlikte kültür davasına hizmeti mezceden bir banka müdürüne ve aynı bankanın nüfuzlu idare meclisi üyelerine ithaf etmek isterdim. Pek iyi bilin-

7 A.g.y., 435. S.

8 A.g.y., 436. S.

9 Dr. H.Z. KOŞAY; "Ankara'da Bir Açık Hava Müzesi Kurulabilir", Ankara Belediye Dergisi, Sayı: 2, 20. - 22. S.

diği gibi Batılı memleketlerde birçok kültür müesseseleri fertlerin ve müesseselerin yardımları ile kurulmuştur. Merkezî hükümetler bu hususta daha çok nâzım bir rol ifa etmişlerdir. Hükümet mekanizması dünyanın her tarafında ağır yürüdüğü için esaslı kültür hamleleri çok defa sanat hâmileri tarafından yapılmıştır. Türkiyede kurulması gerekli (Açık hava Halk Müzesi) işte böyle bir sanat hamisi bekliyor.

Davamızı biraz daha açıklayalım: Türkiyenin esas kuvveti halktan geliyor. Tehlikeli anlarda güvenilecek tek kaynak onun enerjisi ve sonsuz hamiyetidir. Tarih boyunca katlandığı sürekli mücadele ateşinde Türk milletinin karakteri çelikleşmiş ve sonsuz tecrübelerle ruhu zenginleşmiştir. Okumak, yazmak bilmese dahi o bir kültüre sahiptir. Medenî vasıtalar ve bu meyanda gerçek eğitim ve öğretim ile teçhiz edilirse o yenilmez bir kuvvet olacaktır¹⁰.

Dr. KOŞAY, İsviçre'nin Basel, Züriç, Cenevre şehirlerinde 2-9 Temmuz 1956 tarihleri arasında Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM) adına toplanan 33 devletin katıldığı IV. Uluslararası Müzeler Konferansı'na Türkiye adına katılmıştı. Bu toplantıda şu kararlar alınmıştır:

“1- Halk kültürünün kaybolmak üzere olan değerlerini kurtarmak için, muhtelif yaşayış tarzlarını aksettiren otantik, karakteristik mimari eserlerin, âdetlerin, ziraat faaliyetlerin, sanatların vs. tipik unsurları seçilerek, yerlerinden sökülerek ve eskisi gibi tekrar kurularak bir “site” halinde açık hava halk müzeleri kurulmalıdır.

2- Bu çeşit müzeler, mevcut başarılı örneklere göre, ilmi ve terbiyevî gaye ile ve son derecede müşahhas bir şekilde kurulacaklar ve halk kültürünün en değerli kısımlarını ihtiva edeceklerdir.

3- İskandinavya'da gerçekleştirilmiş olan fakat kâfi derecede tanınmayan bu çeşit müzeler dünyanın diğer bölgelerinde müzeografi bakımından faydalı yeni ufuklar açacak mahiyettedir.

4- 1957 de İskandinavya'da bir toplantı tertip olunarak açık hava halk müzesi kurmak isteyen memleketlerin müzecileri davet edilmeli Unesco bu hususta millî komitelerin dikkatini çekmeli, burslar ve teknik yardımlar sağlayarak gayenin gerçekleşmesine çalışmalıdır¹¹.

10 Dr. H.Z. KOŞAY; “Açık Hava Müzeleri Nasıl Kurulabilir”, *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 87, Ekim 1956, 1377. - 1378. S.

11 Dr. H.Z. KOŞAY; “UNESCO VE ICOM (Uluslararası Müzeler Konseyi)'nin Açık Hava Halk Müzeleri Kurulması Hakkında Direktifleri”, *Makaleler ve İncelemeler*, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1974, 152. - 153. S.

Cenevredeki karara göre, 5-9 Temmuz 1957 tarihlerinde Danimarka ve İsveç'te yapılan ICOM tarafından düzenlenen ve konusu açık hava halk müzeleri olan kongreye Türkiye adına yine Hamit Zübeyr KOŞAY katılmıştır. Koşay bu toplantıda aynen şöyle konuşmuştur:

*"Memleketimiz birçok eski medeniyetlerin beşiği olduğu için beşeriyetin kültür tarihi ve etnoloji bakımlarından büyük önem taşır. Kültürlerin yekdiğerlerine olan bağlarını (interpedence) göstermek için en açık misalleri burada bulabiliriz. Türk Halk Kültürü bütün tezahürleri ile yaşamakta, ancak sanayiın gelişmesine müvâzi olarak eski âdetler ve gelenekler tedricen kalkmaktadır. Halk kültürüne büyük önem veren Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti 1925 de Ankara'da Etnoğrafya müzesini kurmuştu, 1955 de Bergama'da diğeri bir etnoğrafya müzesi açıldı. Memleketimizde henüz bir açık hava halk müzesi olmamakla beraber mevcut müzelerin genişletilmesi sırasında bunun ele alınacağını umuyoruz"*¹².

Bu iki toplantıdan sonra Maarif Vekaletine geniş bir rapor vermiştir. Bu rapor broşür olarak da yayımlanmıştır¹³. Bu raporda, açık hava halk müzesinin kurulma lüzumu anlatılmakta, İsveç Skansen, Danimarka, Norveç, Hollanda, İskoçya, İngiltere, Almanya, Lehistan, İspanya, Yugoslavya, İsviçre, İsrail, Romanya ve Birleşik Amerika'daki açık hava halk müzelerinden söz edilmektedir.

Hamit Zübeyr KOŞAY, zamanın Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri'yi ikna etmiş, Atatürk Orman Çiftliği bünyesinde "*Açık Hava Halk Müzesi ve Ziraat Müzesi*"nin kurulmasını kabul ettirmişti. Maarif Vekili Tevfik İLERİ, 1958 yılı içinde Ziraat Vekaletine bu konuda bilgi vermiş Orman Çiftliği içinde 100 dönümlük yer ayrılmasını istemişti. H.Z. KOŞAY, Etnoğrafya Müzesi Müdürü ve Uluslararası Müzeler Konseyine Bağlı Türkiye Müzeleri Milli Komitesi Başkanı olarak 14.3.1958 tarihinde Ziraat Vekaleti Ziraat İşleri Umum Müdürlüğüne, "*Ziraat Müzesi*" kurulması hakkında bir muhtıra göndermişti¹⁴.

H.Z. Koşay, verdiği bir çok konferanslarda "Halk Kültürü Müzesi" ve "Açık Hava Halk Müzesi" konularını dile getiriyordu. 1962 yılında

¹² A.g.y., 154. S.

¹³ Dr. H.Z. KOŞAY; *Açık Hava Halk Müzeleri ve Türkiye'de Açık Hava Halk Müzesini Kurma İmkânları*, Maarif Vekaleti Yayınları, Maarif Basımevi, Ankara 1958, 29 S. + 20 Resim + 4 Plân.

(Aynı Broşür: *Makaleler ve İncelemeler*, Ayyıldız Matbaası, Ank. 1974, 136-151. S.)

¹⁴ Dr. H.Z. KOŞAY; "Açık Hava Halk Müzeleri ile ilgili Yazışmalar", *Makaleler ve İncelemeler*, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1974, 177-183. S.

verdiği bir konferansın konusu “*Köy ve Açık Hava Halk Müzeleri*” idi¹⁵ 22 Mayıs 1965 tarihinde Atatürk Üniversitesinde yaptığı konuşması “*Halk Kültürü ve Halk Müzesi*” adını taşıyor¹⁶. Yine Ankara’da verdiği bir konferansın konusu: “*Açık Hava Halk Müzesi*”dir¹⁷.

H.Z. KOŞAY, hayatının sonuna kadar Folklor Açık Hava Müzelerinin kurulması ile ilgili yazılar yazmıştır. Türk Yurdu dergisinde ziraat müzeleri¹⁸, Türk Kültüründe köy müzeleri¹⁹ konusunda yazıları çıkmış, 1974 yılında yayımladığı “Makaleler ve İncelemeler” adlı kitabında bu konuda eski yayınladıkları yazıların bir kısmını almıştı. “Makaleler ve İncelemeler” adlı kitabına “*Türkiye’de Açık Hava Müzesi Nerede Kurulabilir*” adlı yazısını ilk defa koymuştu²⁰.

Bu yazısının giriş bölümünde şöyle söylüyordu:

“Birçok iklimleri kendinde toplayan Türkiye’de çeşitli köy ve kasaba mimarisine, yarı nomad hayvancı, balıkçı, çiftçi, zanaatçı olarak türlü yaşayış tarzlarına rastlanır. Geleneğin kuvvetli tesiri altında olan kıyafetler bölgelere, cinsiyete, yaşa, gündelik hayata ve merasime göre büyük değişiklikler gösterir. Elişleri, dokuma ve örgülerdeki zevk ve süs çeşidi baharın dağ çiçekleri kadar mütenevidir. Bu sebeplerden ötürü Türkiye’de dünyanın en dikkate şayan bir halk müzesini kurmak mümkündür. Ancak her şeyi tek kalıba sokma istidadı gösteren tekniğin amansız silindiri ve moda cereyanları eskiye ait değerleri silip süpürmeden bu işte acele etmek gerekir. Aksi takdirde para ve anlayış olsa dahi zayi olan değerler telafi edilemezler.

Bu gerçeği Unesco Türkiye Millî Komitesi’nin Umumi Toplantısı’nda seçkin ve münevver üyelerin müsamahalarına güvenerek defalarca arz ettim. Her fırsat düştükçe yazı yazdım”²¹.

15 Dr. H.Z. KOŞAY; “Bir Konferans: Köy ve Açık Hava Halk Müzeleri”, *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 157, Ağustos 1962, 2808, 2809. S.

16 Dr. H.Z. KOŞAY; “Halk Kültürü Halk Müzesi”, *Önasya Dergisi*, Sayı: 18-19, 1967, 19. - 21. S.

17 Dr. H.Z. KOŞAY; “Açık Hava Halk Müzesi”, *Önasya Dergisi*, Sayı 21, 1967

18 Dr. H.Z. KOŞAY; “Türkiye Ziraat Müzesi Nasıl Kurulabilir?” *Türk Yurdu Dergisi*, Sayı: 286-4 Temmuz 1960, 30-31. S.

19 Dr. H.Z. KOŞAY; “Köy Müzesi (Halk Müzesi) Kuruluyor”, *Türk Kültürü Dergisi*, Sayı: 104, Haziran 1971, 60-62. S.

20 Dr. H.Z. KOŞAY; “Türkiye’de Açık Hava Halk Müzesi Nerede Kurulabilir?”, *Makaleler ve İncelemeler*, Aynıldız Matbaası, Ankara 1974, 156-176. S.

21 A.g.y. 156 S.

Açık Hava Müzeleri üzerinde çok konuşulan, ama en az yazılan bir konudur. Başlangıcından bu yana bu konuda yazılan 30'a yakın yazının yarısı Dr. Hamit Zübeyr KOŞAY'a aittir²².

Bugün Folklor Açık Hava Müzelerinin kurulması için bir takım şeyler yapılıyorsa bunda Dr. Hamit Zübeyr KOŞAY'ın fikrî emekleri çoktur. Henüz Milli Müzeye bile sahip olmayan Türkiye'nin millî müzesinin temeli olacak bu tür müzeleri bir an önce kurması gerekmektedir.

Bunun böyle olduğunu Dr. Hâmit Zübeyr KOŞAY'ın bir yazısındaki ifadelerini tekrar ederek yazımızı bitirelim.

“Yirmi milyonluk kitlenin ve tarihte büyük işler başaran Türk halkının kendi müzesini de kurmak gereklidir. Bu müzenin konusu birinci derecede, cihan tarihinde büyük bir faktör olan Türk'ün kendisini, onun maddî ve manevî kültürü, hayatını ve yaptığı büyük işleri tanıtmak olacaktır.*

Türklüğün tarih boyunca uğradığı ve yaptığı tesirler, hayat okulunda yetişmesi, eski medeniyetlerden faydalanması, kendi karakterinin damgasını vurarak özel Türk medeniyetini yaratması, birçok medeniyetleri nakledişi burada görülecektir. Anadolu Türkleri Orta Asya'daki kardeşleri kadar eski geleneklerini muhafaza ederken yerli medeniyetlerin birçok değerlerini de miras olarak almışlardır.

Türk sanat şahaserlerini Türk halkının hayatını, zevkini, kaabiliyetini ve yarattığı eserleri tanımadan anlamaya ve anlatmaya imkan var mıdır? Bir çorap örgüsünde ve bir halıda bulunan motiflerin bir mimarlık eserinde taşla işlenmiş olması, bir çininin çiçeği haline gelmesi pek mümkündür.

Sosyal buhranlar karşısında gençliğe bir ülkü göstermek lüzumunu duyanlara millî şuurun millî etütten doğacağını hatırlatmak isteriz. Ulusunun medeniyet tarihi hakkında çok silik fikirleri olan kimselerin yabancı ideolojilerin şatafat ve yıldızlarına kapılacaklarına şüphe yoktur.

Yurdun örneği olacak Halk Müzesi kendimizi hedef tutan çalışmaların bir merkezi, millî şuurun bir aynası olacaktır”²³.

22 Açık Hava Müzeleri Bibliyografyası ile ilgi olarak bakınız: Kamil Toygar, “Açıklamalı Folklor Açık Hava Müzeleri Bibliyografyası” *Halk Kültürü* – 1984/4, İstanbul 1985, 149-154. S.

* Yazının yayınlandığı 1947 yılında Türkiye nüfusu 20 milyona yaklaşıyordu.

23 Dr. H.Z. KOŞAY; “Türk Halk Müzesi”, *Taşpınar Afyon Halkevi Dergisi*, Sayı: 152-155, Eylül-Aralık 1947, 434. S.